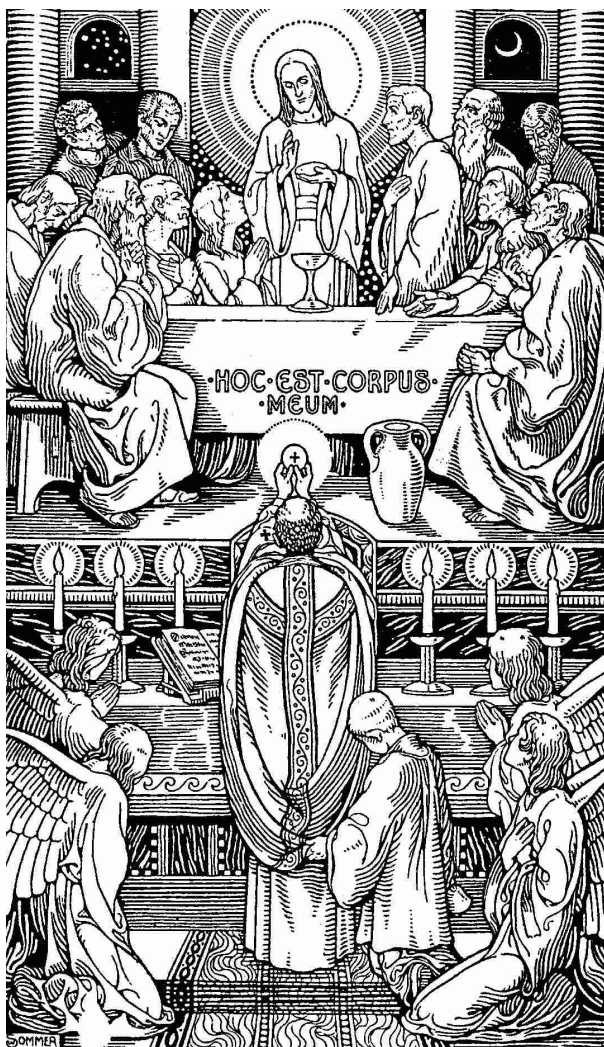

MAŁY CEREMONIAŁ SZKOLNY

SZKOŁA PODSTAWOWA IM. ŚWIĘTEJ RODZINY

MAŁY CEREMONIAŁ SZKOLNY

SZKOŁY PODSTAWOWEJ IM. ŚWIĘTEJ RODZINY

WYDANIE DRUGIE

© 2013 Ks. DAWID WIERZYCKI

1. WSTĘP	7
2. OGÓLNE ZASADY WSPÓLNE WSZYSTKIM CEREMONIOM	7
3. POSŁUGIWANIE PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ	13
3.1. UWAGI OGÓLNE	13
3.2. POSŁUGIWANIE JEDNEGO MINISTRANTA PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ ZWYKŁEJ	16
3.2.1. O KOMUNII ŚWIĘTEJ MINISTRANTA	27
3.2.2. O KOMUNII ŚWIĘTEJ WIERNYCH	28
3.3. POSŁUGIWANIE PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ ŻAŁOBNEJ	29
3.4. POSŁUGIWANIE PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ WOBEC WYSTAWIONEGO PRZENAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU	29
3.5. POSŁUGIWANIE DWÓCH MINISTRANTÓW PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ ZWYKŁEJ	30

1. WSTĘP

Poniższe opisy opierają się głównie na dwóch dziełach. Pierwszym z nich jest dzieło jednego z najznakomitszych liturgistów, prefekta do spraw ceremonii papieskich. Jest to *„Manuale sacrarum caeremoniarum in libros octo digestum”* autorstwa Piusa Martinucciego. Do tego dzieła odwołuje się w swoich opisach większa część liturgistów. Drugim dziełem jest *„Ceremoniał parafjalny”* autorstwa Biskupa A. J. Nowowiejskiego. Mimo iż opiera się on na dziełach zagranicznych liturgistów, to jego dzieło było w Polsce bardzo rozpowszechnione i miało wielki wpływ na liturgię na parafiach. W pewnych punktach uwzględniono również pewne tradycje, zgodnie panujące w Bractwie Kapłańskim św. Piusa X.

2. OGÓLNE ZASADY WSPÓLNE WSZYSTKIM CEREMONIOM

1. Zanim przejdziemy do opisów ceremonii, należy podać kilka zasad, które są tymże ceremoniom wspólne. Zaczniemy od znaku Krzyża, który jest początkiem wszystkich czynności liturgicznych. Kiedy czynimy znak Krzyża, lewa ręka ma się znajdować troszkę poniżej piersi. Palce

powinny być wyciągnięte i przylegać do siebie, dłoń ma być obrócona ku piersi. Unosząc dłoń prawej ręki, której palce są również wyciągnięte i przylegają do siebie, dotykamy czoła końcami trzech palców (wskazującego, środkowego i serdecznego). W tym samym czasie wypowiadamy słowa *In nomine Patris*. Opuszczając prawą rękę, dotykamy nią piersi wyżej lewej ręki i mówimy *et Filii*. Następnie kierujemy dłoń do lewego ramienia i dotykając go, mówimy *et Spiritus*, następnie do lewego i dotykając go, mówimy *Sancti*. Wypowiadając słowo *Amen*, składamy ręce przed piersią.

2. Ręce mają być złożone w taki sposób, aby dłonie i poszczególne palce prawej i lewej ręki przylegały do siebie. Wyjątkiem są kciuki. Mają być one skrzyżowane tak, że prawy ma być założony na lewy. W ten sposób złożone ręce trzyma się przed piersią. Należy jednak uważać, aby zbyt blisko do niej nie przylegały ani nie były za wiele od niej oddalone. Nie należy ich także ani za bardzo zwracać ku twarzy, ani ku posadzce, lecz trzymać naturalnie, jakby zwrócone ku niebu.

3. Trzy znaki Krzyża małego należy kreślić w następujący sposób: złożony lewą ręką troszkę poniżej piersi, palce prawej ręki należy połączyć i wyciągnąć, za wyjątkiem

kciuka, którym kreśli się krzyżyki na czole, ustach i pierśsiach, wyżej lewej ręki. Czynimy to tak, żeby otwarta dłoń była zwrócona ku nam. Następnie składamy obie ręce.

4. Gdy podczas ceremonii wykonujemy jakąś czynność jedną ręką, to używamy do tego prawej ręki. Lewą rękę trzymamy w tym czasie na piersi. Dłoń tejże ręki obracamy ku piersi, palce mają przylegać jedno do drugich.

5. Ważną rolę w obrzędach spełniają rewerencje. Słowo to oznacza uszanowanie, złożenie hołdu. Czyni się je przed przenaświętym Sakramentem, Krzyżem, Biskupem itd. Są dwa rodzaje rewerencji: pokłony i przyklęknięcia.

6. Wyróżniamy trzy pokłony: głęboki, średni i prosty. Głębokim nazywamy pokłon, podczas którego pochylamy cały korpus ciała. Ma on być na tyle głęboki, abyśmy mogli, nie poruszając ramionami, dotknąć końcami palców kolan. W żadnym wypadku nie może być głębszy. Przy średnim pokłonie pochylamy razem z głową trochę ramiona tak, abyśmy mogli widzieć stopy. Kiedy należy go stosować, będzie zaznaczone w opisach. Prosty pokłon możemy podzielić na trzy: prosty większy, prosty średni, prosty mniejszy. Przy pierwszym schylamy całkowicie głowę i troszeczkę barki. Przy drugim natomiast schylamy

tylko całkowicie głowę. Przy trzecim nieco głowę. Pokłon prosty większy stosujemy, gdy zostanie wymienione słowo Jezus lub trzy Osoby Boskie równocześnie, co ma miejsce podczas *Gloria Patri* i ostatniej zwrotki wielu hymnów, a także wtedy, gdy Kapłan wypowiada słowo *Oremus*; w hymnie *Glori in excelsis Deo* do odpowiednich słów, które podamy w późniejszych opisach. Pokłon prosty średni czynimy, gdy zostanie wymienione imię *Maria*. Pokłon prosty mniejszy obowiązuje, gdy wymienione jest imię świętego, o którym odprawia się Msza lub jest komemoracja. To samo tyczy się imienia obecnego Papieża i Biskupa miejsca. Należy zaznaczyć, że gdy wymienione jest imię *Jesus* lub kapłan mówi słowo *Oremus*, to podczas pokłonu głowa i także korpus zwraca się trochę w kierunku krzyża, co jednak nie obowiązuje podczas siedzenia. Przy wymienieniu imienia *Maria*, świętego, Papieża lub Biskupa skłaniamy głowę przed siebie.

7. Przyklęknięcie może być na jedno kolano lub na oba. Przy tym drugim opuszczamy najpierw prawe kolano ku lewej pięcie, a potem lewe przy prawym i dodajemy głęboki skłon głowy. Przy pierwszym zaś zginamy tylko prawe kolano, pomijając wszelkie skłony głowy i ciała. Zgięcia kolana dokonujemy tak, aby dotykało ono po-

sadzki obok kostki lewej nogi. Zgiętego kolana nie pozostawiamy dłuższej chwili na posadzce, lecz po jej dotknięciu od razu podnosimy. Kiedy więcej osób w tym samym czasie robi przyklęknięcie, muszą zwrócić uwagę, aby było ono zrobione w tym samym czasie, w ten sam sposób oraz aby ich ruch był równomierny. Tę regułę należy zachować tak przy przyklęknięciu na jedno, jak i na oba kolana. Gdy podczas przyklęknięcia padnie słowo *Iesus, Maria* lub inne, na które należy się pokłonić, pokłon ten opuszczamy. Przyklęknięcie, jako większy znak czci, zawiera w sobie mniejszy, jakim jest pokłon.

8. Jeżeli ministrant musi się obrócić w stronę przeciwną, ogólnie mówiąc czyni to przez prawe ramię, chyba że jest inaczej zaznaczone. W przypadku, gdy jest ich więcej np. idą w procesji po dwóch, robią obrót w ten sposób, że zwracają się twarzami ku sobie. Jeżeli jest ich trzech, to środkowy obraca się zawsze przez prawe ramię.

Jeśli trzeba przejść przez ciasne miejsca, to:

- gdy idziemy w procesji, pierwszy przechodzi mniej godny;
- gdy idziemy poza procesją, pierwszy przechodzi godniejszy;

- gdy jednak ministranci lub inni asystujący kapłanowi trzymają kapę to stąpają za nim. Akolici towarzyszący Krzyżowi przechodzą przed nim.

9. Gdy brak jest zakrystianina, obowiązkiem ministranta jest zapalić świece. Robi to, zaczynając od świec znajdujących się po stronie epistoły, później zapala te po stronie ewangelii. Jeśli trzeba zapalić po obydwu stronach więcej niż jedną świecę, zaczyna od tych, które są bliżej krzyża. Zapaliwszy wszystkie świece po stronie epistoły, przechodzi na stronę ewangelii i zapala świece w tym samym porządku, zaczynając od tej, która jest bliżej krzyża. Przy gaszeniu postępuje odwrotnie. Najpierw gasi świece po stronie ewangelii, następnie po stronie epistoły. Jeśli świeci się więcej świec, zaczyna się gaszenie od tej najbardziej oddalonej od krzyża.

10. Podając kapłanowi jakiegokolwiek przedmiot np. biret, ampułki, trybularz itd. ministrant całuje najpierw przedmiot, który podaje, następnie rękę kapłana. Gdy otrzymuje dany przedmiot z powrotem, postępuje odwrotnie. Całuje najpierw rękę kapłana, a następnie dany przedmiot. Podczas ceremonii żałobnych i w Wielki Piątek pocałunków tych należy zaniechać

3. POSŁUGIWANIE PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ

3.1. UWAGI OGÓLNE

1. Wydaje się stosownym przytoczyć na tym miejscu cytaty z dzieła Biskupa Nowowiejskiego, który pokazuje doniosłość, a zarazem powagę posługiwania przy Mszy świętej i wynikające z tego konsekwencje: „Usługiwać kapłanowi przy czynności liturgicznej i pomagać mu - to zajęcie jedno z najpiękniejszych i najzacniejszych. Kapłan zastępuje miejsce Jezusa Chrystusa, więc też i ministrant nie jemu, ale Jezusowi Chrystusowi służy. Aniołowie wtedy otaczają kapłana, a ministrant staje się jakby jednym z ich towarzyszy. Dlatego królowie, jak świadczy historia, usługiwali kapłanom przy ołtarzu i święci uważali to sobie za największe szczęście. Stąd ministrant powinien posiadać pewne przymioty, o których tu powiemy. Ministrant ma być cnotliwy, skromny i pobożny. W kościele zawsze ma nosić głowę prosto, a oczy skromnie spuszczać; nie obraca głowy i nie patrzy na wszystkie strony... Ministrant nie ma być ani powolnym, ani za prędkim; niema, po stopniach wchodząc lub schodząc, przebiegać od razu po dwa stopnie... Przed każdą czynnością postara się dowiedzieć, jakiego rodzaju będzie jego zajęcie i co ma mówić, aby wszystko w swoim czasie robił, słów w swych

odpowiedziach nie przekręcał i niczego nie opuszczał... Ministranci mają być zawsze skromnie ubrani, przystojnie i czysto, z twarzą i rękami umyтыми, z włosami uczesanymi, z obuwiem oczyszczonym.”

2. Ministrant powinien zadbać, o ile to od niego zależy, aby wszystko, co jest potrzebne do Mszy św., było przygotowane. Podczas Mszy św. czytanej mają być zapalone dwie świece. Na tabernakulum powinien znajdować się krzyż z wizerunkiem ukrzyżowanego Pana Jezusa. Oprócz tego trzy tablice, większa oparta o tabernakulum i mniejsze, po stronie ewangelii z ostatnią ewangelią, a po stronie epistoły z modlitwami *Deus, qui humanae substantiae* i *Lavabo*... Na ołtarzu po stronie epistoły ma stać pulpit. Powinien być on pokryty welonem o kolorze paramentów. Na kredencji należy postawić na tacce ampułki z winem i wodą, obok tackę i ręczniczek do *lavabo*. Tu ma być również umieszczony dzwonek. Gdyby rozdawana była Komunia święta, należy przykryć obrusami balaski i położyć na kredencji patenę.

3. Ministrant ostrożnie trzyma w ręku przedmioty, do odprawiania Mszy św. potrzebne. Gdy przenosi mszał z jednej strony ołtarza na drugą, nie powinien kłaść palców na jego karty aby ich nie zabrudzić. W żadnym wypadku nie

obraca się, aby popatrzeć na przychodzących i wychodzących z kościoła. Od czasu do czasu powinien spojrzeć na świece, czy któraś z nich nie zgasła. Jeśli by się to zdarzyło, próbuje temu zaradzić.

4. Ministrant powinien strzec się kładzenia rąk, a tym bardziej łokci na ołtarzu, nawet gdy robi przyklęknięcie. Uważa także, aby nie zabrudzić obrusów woskiem lub winem, gdy służy celebransowi.

5. W Mszach za zmarłych rewerencje wobec celebransa robi się jak zwykle, lecz opuszcza się wszelkie pocałunki, czy to ampułek, czy innych przedmiotów, które ministrant podaje lub otrzymuje od celebransa.

6. Gdy w czasie Mszy czyta się więcej lekcji, to ministrant wstaje z miejsca, aby przenieść mszał dopiero po epistole. Po każdej lekcji odpowiada *Deo gratias*, z wyjątkiem piątej w sobotę suchych dni, wyjętej z księgi Daniela.

7. Jeśli w epistole, lekcjach lub śpiewach międzylekcyjnych padły słowa, na które celebrans przyklęka, stojący ministrant, robi przyklęknięcie wraz z celebransem w stronę ołtarza.

8. Wymagane jest to również podczas ewangelii np. w dzień Bożego Narodzenia na słowa *Et Verbum caro factum est*. W takim wypadku ministrant przyklęka z celebransem w kierunku mszału.

9. W Wielkim Tygodniu, podczas czytania Pasji opuszcza się odpowiedzi *Gloria tibi Domine* i *Laus tibi Christe*. Ministrant klęka w odpowiednim miejscu na oba kolana razem z celebransem.

3.2. POSŁUGIWANIE JEDNEGO MINISTRANTA PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ ZWYKŁEJ

10. Przed wypełnieniem tej anielskiej służby, jaką jest posługiwanie do Mszy św., ministrant powinien pomodlić się przed Przenajświętszym Sakramentem lub, jeśli jest taki zwyczaj, w zakrystii. Następnie ubiera się on w strój przeznaczony dla ministrantów i jeśli nie ma zakrystiana, przygotowuje wszystko, co potrzebne do Mszy św., tak jak zostało to wyżej opisane.

11. Gdy kapłan wejdzie do zakrystii, ministrant pozdrowi go pozdrowieniem „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus” i odbierze od niego płaszcz lub inne odzienie, jeśli takie posiada, zawiesi je na przeznaczonym do tego wieszaku.

12. Po umyciu rąk, gdy kapłan przygotowuje kielich, ministrant podaje mu otwartą kapsułkę z hostiami, aby ten mógł wziąć sobie jedną z nich. Następnie podaje kapłanowi paramenty, stojąc po jego lewej stronie. Zaczyna od humerału. Całuje krzyżyk na nim wyhaftowany i podaje rozłożony, trzymając go za rogi, do których są przyszyte tasiemki. Teraz bierze albę i podaje ją w taki sposób, aby sfałdowaną włożył na ramiona celebransa. Stojąc z tyłu, ściągnie fałdy do środka i poda cingulum złożone we dwoje. Uczyni to tak, aby węzły były skierowane ku prawej stronie, a część cingulum z prawej strony była dłuższa. Między dolną częścią alby a posadzką powinna być odległość dwóch, trzech palców. Następnie bierze manipularz, całuje krzyżyk i podaje go kapłanowi. Pocałowawszy krzyżyk na stole, podaje ją celebransowi. Ministrant uważa, aby stule nie widać było spod ornatu. Ministrant bierze ornat w obie ręce i wznosi nad kapłana. Teraz podaje biret za jeden z rogów, pocałowawszy go przedtem.

13. Uczyniwszy to wszystko, podaje celebransowi mszał do sprawdzenia. Po czym chwyta go w obydwie ręce, trzymając go na dole, od góry opiera na piersi. Otwarcie mszału powinno być zwrócone w lewą stronę. Ministrant ustawia się po lewej stronie celebransa i troszkę za nim.

Czyni z nim głęboki pokłon głowy (patrz pokłon prosty większy) w stronę krzyża lub świętego obrazu, zawieszono-
nego w zakrystii.

14. Wychodzi z zakrystii, poprzedzając celebransa na ok.
dwa, trzy kroki. Idzie poważnie, lecz skromnie, ze spuszczo-
nym wzrokiem, wystrzega się przy tym sztuczności. Przy wejściu do kościoła macza końce palców prawej ręki
w wodzie święconej i podaje celebransowi, po czym sam
czyni znak krzyża. Następnie poruszy lekko dzwonkiem
wiszącym przy wejściu.

15. Po przyjściu do stopni ołtarza ministrant zajmuje miej-
sce po prawej stronie celebransa. Prawą ręką odbiera biret,
całując najpierw rękę, później biret. Mszał opiera w tym
czasie na lewym ramieniu i podtrzymuje lewą ręką. Robi
rewerencje razem z celebransem (w przypadku ministran-
ta jest to zawsze przyklęknięcie, bez względu na to, czy w
tabernakulum przechowywany jest Przenajświętszy Sa-
krament, czy też nie) i zgrabnie przekłada mszał na prawe
ramię i trzyma w ten sam sposób, jak na lewym. W prawej
dłoni trzyma również biret. Następnie lewą ręką podnosi
do góry fałdy alby i wstępuje razem z celebransem po
stopniach ołtarza, stopień po stopniu, trzymając się przy
tym trochę z tyłu. Mszał kładzie bez pokłonów na pulpicie

tak, aby otwarcie zwrócone było w stronę ewangelii. Biret zanoszi na kredencję lub sedilię celebransa. Ministrant przechodzi teraz na stronę ewangelii, i nie czekając na celebransa, klęka na posadzce tak, aby między nim i stopniami była odległość ok. jednego kroku i aby po zejściu celebransa ministrant klęczał cokolwiek za nim. Także między nim a celebransem powinna być odległość ok. dwóch kroków, aby ten miał wystarczająco miejsca, gdy będzie schodził od ołtarza przed stopnie.

16. Początek Mszy św. jest wtedy, gdy celebrans uczyni znak krzyża. Ministrant daje celebransowi odpowiedzi podczas modlitw u stopni ołtarza. Na słowa *Gloria Patri...* zrobi wraz z celebransem pokłon. Podczas *Confiteor* celebransa ministrant klęczy wyprostowany i nie bije się w piersi. Na modlitwę *Misereatur tui...* pochyla się troszkę ku celebransowi. Gdy ministrant sam odmawia *Confiteor*, czyni pokłon średni w kierunku ołtarza. Podczas wypowiedzenia słów *tibi Pater, te Pater* obróci się troszkę ku celebransowi. Trzykrotnie bije się w piersi na słowa *mea culpa*. Czyni to w ten sposób, że lewa dłoń spoczywa otwarta i ze złączonymi palcami trochę poniżej piersi, prawą natomiast, również otwartą i ze złączonymi palcami, bije się w piersi. Uważa, żeby nie czynić tego nazbyt gwałtownie.

Podczas gdy celebrans mówi *Misereatur vestri...*, ministrant pozostaje pochylony. Kiedy odpowie *Amen*, wyprostowuje się i na słowa *Indulgentiam* robi wraz z celebransem znak Krzyża. Na słowa *Deus tu conversus* czyni pokłon średni.

17. Gdy celebrans powie *Oremus*, ministrant wyprostuje się, wstanie i prawą ręką unosi fałdy alby. Następnie klęka na najniższym stopniu lub posadzce, gdy jest tylko suppedaneum.

18. Ministrant robi wraz z celebransem wszystkie znaki krzyża, co obowiązuje już przy modlitwach u stopni ołtarza. Także, gdy celebrans mówi *Oremus* lub wypowiada „*elevata voce*” (w praktyce jest to tak głośno, aby ministrant słyszał) imię *Iesus*, niezależnie od tego, czy ministrant stoi, czy klęczy, robi pokłon w stronę krzyża. Tyczy się to również imion *Maria*, świętych, o których jest Msza lub komemoracja, a także Papieża i Biskupa miejsca. Lecz na te imiona pokłony robi nie w stronę Krzyża, a przed siebie. To samo czyni podczas hymnu *Gloria in excelsis* na następujące słowa: *Deo, Adoramus Te, Gratias agimus tibi, Iesu Christe, Suscipe deprecationem nostram i Iesu Christe* po raz drugi.

19. Gdy ministrant mija krzyż (np. przechodząc ze strony epistoły na stronę ewangelii lub odwrotnie) robi przyklęknienie na jedno kolano, nawet gdy przenosi pulpit z mszałem.

20. Po odczytaniu epistoły, gdy celebrans milknie lub da znak lewą ręką, odpowiedziawszy *Deo gratias* lub jeśli jest czytana sekwencja, to pod jej koniec wstaje, przechodzi na stronę epistoły i czeka na prawo od celebransa, twarzą do ołtarza. Gdy celebrans udaje się ku środkowi ołtarza, ministrant wchodzi na suppedaneum, bez pokłonów chwyta pulpit z mszałem i, obróciwszy się przez lewe ramię przenosi go na stronę ewangelii. Pulpit stawia bokiem tak, aby górna część mszału obrócona była w kąt ołtarza. Następnie schodzi z suppedaneum i, stojąc zwrócony w stronę celebransa, daje właściwe odpowiedzi. Jednocześnie z celebransem (lecz nie wcześniej) robi trzy znaki krzyża na czole, ustach i piersiach. Na imię *Iesu* robi ministrant pokłon w stronę krzyża i przechodzi na stronę epistoły, gdzie stoi zwrócony twarzą w stronę celebransa tak długo, jak czytana jest ewangelia. Gdyby na początku nie występowało słowo *Iesu*, to ministrant przechodzi na stronę ewangelii po odpowiedzi *Gloria tibi Domine*, nie robiąc pokłonów. Po ewangelii odpowiada *Laus tibi Christe* i klęka

na najniższym stopniu lub posadzce. W tej pozycji pozostaje gdyby było recytowane *Credo*. W tym przypadku, tak jak podczas hymnu *Gloria in excelsis*, robi wraz z celebransem pokłony. Na słowa *Et incarnatus est...* celebrans przykłąka, a ministrant robi głęboki pokłon głowy (patrz pokłon prosty większy).

21 Po słowach *Oremus* przed ofiarowaniem ministrant udaje się do kredencji. Tam da znak dzwonkiem podczas ofiarowania hostii. Bierze w prawą rękę ampułkę z winem w ten sposób, aby celebrans mógł ją od niego wziąć za ucho. W lewą rękę bierze ampułkę z wodą za ucho. Następnie wstępuje na stopnie i czeka, aż się zbliży do niego celebrans. Pocałowałwszy ampułkę trzymaną w prawej ręce, podaje ją celebransowi. Zaraz po tym bierze ampułkę z lewej ręki w prawą za podstawę, a w lewą odbiera ampułkę i całuje. Całuje także ampułkę z wodą, przed i po odebraniu. Nie robi przy tym ani przed ani po podaniu ampułek pokłonów w stronę celebransa.

22. Następnie obraca się przez prawe ramię i zanosí ampułki do kredencji. Bierze w lewą rękę tackę i kładzie ręczniczek na przedramieniu tej samej ręki. W prawą rękę bierze ampułkę z wodą. Idzie do ołtarza i wstępuje na stopnie. Gdy celebrans zbliży się do niego, ministrant od-

da mu pokłon i wylewa ostrożnie trochę wody na palce celebransa. Gdy celebrans da mu znak przez podniesienie palców, przestanie lać wodę i podsunie pod ręce celebransa rękę, na której spoczywa ręczniczek. Gdy celebrans wytrze palce, ministrant ponowi pokłon i, obróciwszy się przez prawe ramię, uda się do kredencji. Tam odstawia tackę i ampułki, które, jeśli nie posiadają zatyczek przykrywa ręczniczkiem.

23. Ministrant zabiera ze sobą dzwonki i, obróciwszy się przez lewe ramię, udaje się na swoje miejsce po stronie epistoły, gdzie klęka na najniższym stopniu lub posadzce i odkłada dzwonki. Gdy celebrans, wypowiedziawszy słowa *Orate fratres*, obróci się twarzą do ołtarza, ministrant nie zwlekając, trochę pochylony odpowiada *Suscipiat Dominus...* Na wezwania przed prefacją ministrant daje właściwe odpowiedzi. Na *Sanctus* po prefacji uderza dzwonkiem trzykroć, i przeżegna się na *Benedictus qui venit...*

24. Przed konsekracją, gdy celebrans wyciąga ręce i trzyma je nad kielichem podczas modlitwy „*Hanc igitur*”, ministrant daje znak jednym uderzeniem w dzwonek, bierze go ze sobą i udaje się na stopień najbliższy suppedaneum, gdzie klęczy cokolwiek na prawo od celebransa (jednak nie za celebransem). Po wypowiedzeniu słów konsekracji,

gdy celebrans przykłęka, ministrant robi głęboki pokłon i uderza raz w dzwonek, wyprostowawszy się podnosi nieco do góry ornat i uderza w dzwonek trzy razy, po podniesieniu puszcza ornat. Gdy kapłan ponownie przykłęknie, ministrant robi, jak za pierwszym razem, głęboki pokłon i uderza raz w dzwonek. To samo czyni przy konsekracji wina w Najdroższą Krew. Po podniesieniu kielicha powstaje i wraz z dzwonkiem przechodzi na swoje miejsce na stronie epistoły i klęka. Przechodząc z jednego miejsca na drugie, zarazem przed i po konsekracji nie robi przykłęknięcia, gdyż udaje się tam po skosie.

25. Na *Nobis quoque peccatoribus* ministrant uderza się raz w piersi. Podczas modlitwy *Per ipsum...*, gdy celebrans podnosi nieco do góry kielich wraz z konsekrowaną hostią i wypowiada słowa *...omnis honor et gloria*, ministrant uderza jeden raz w dzwonek. Na kolejne modlitwy odpowiada celebransowi, a podczas *Agnus Dei* na słowo *nobis* trzykroć bije się w piersi. Na *Domine, non sum dignus...* trzykroć uderza w dzwonek (po razie przy każdym *Domine...*).

26. Gdy celebrans spożywa konsekrowaną hostię, ministrant pochyla się trochę. Również gdy celebrans spożywa Przenajdroższą Krew, ministrant pochyla się nieco. Po spożyciu przez celebransa Przenajdroższej Krwi mini-

strant wstaje, wzięwszy ze sobą dzwonki, idzie do kredencji, odkłada dzwonki, bierze w prawą rękę ampułkę z winem w lewą z wodą i, obróciwszy się przez lewe ramię, idzie do ołtarza. Wtępuje na suppedaneum i nie całując ampułki, tak nalewa wina do kielicha, aby nie dotykała ona kielicha. Po tym wraca na stronę epistoły na stopnie i czeka na celebransa, któremu wylewa na palce wino i wodę, nie robiąc przed ani po tym pokłonów w stronę celebransa. Tak jak przy lavabo przestaje łąć, gdy celebrans da mu znak, podnosząc palce. Przy tej czynności nie całuje ampułek. Ministrant tu tak, jak i przy ofiarowaniu, powinien zająć taki stopień lub wejść nawet na suppedaneum, aby mógł dogodnie służyć celebransowi, a zarazem uniknąć nienaturalnych ruchów i pozycji, które są nie do pogodzenia z dostojnością liturgii. Obracając się przez prawe ramię, wraca do kredencji i stawia ampułki na tacce. Następnie, obróciwszy się przez lewe ramię, przechodzi na stronę ewangelii, przenosi pulpit na stronę epistoły i powraca na stronę ewangelii, gdzie klęka na najniższym stopniu lub na posadzce.

27. Na *Dominus vobiscum* i Oracje, którą(e) celebrans recytuje, ministrant daje odpowiedzi. Na *ite missa est* odpowiada *Deo gratias*. Gdy odpowie *Amen* po błogosławień-

stwie, odpowiada *Et cum spiritu tuo*, żegna się z celebransem na czole, ustach i piersiach. Następnie odpowiada *Gloria tibi domine* i przechodzi na stronę epistoły, gdzie stoi zwrócony ku celebransowi. Przyklęka na jedno kolano wraz z celebransem na słowa *Et verbum...* Na końcu odpowiada *Deo gratias*, po czym, jeśli trzeba przynosi celebransowi tabliczkę z przepisanyymi przez papieża Leona XIII modlitwami. Następnie klęka stopień niżej niż celebrans i odpowiada mu na modlitwy.

28. Po skończonych modlitwach wstaje razem z celebransem i unosząc albę do góry, wstępuje z nim na suppedaneum stopień po stopniu, trzymając się trochę z tyłu za celebransem. Bierze mszał i obracając się przez prawe ramię idzie do kredencji, stamtąd zabiera ze sobą biret i ustawia się obok celebransa przed stopniami po stronie epistoły. Gdy celebrans robi rewerencje, ministrant przyklęka, a następnie podaje mu biret. Najpierw całuje biret, później rękę celebransa. Gdyby należało iść w lewą stronę, ministrant obchodzi celebransa z tyłu. Nigdy nie przechodzi między celebransem a ołtarzem. Idąc do zakrystii, ministrant ze spuszczonym wzrokiem poprzedza celebransa na odległość około dwóch, trzech kroków. Tam ustawia się po lewej stronie celebransa, robi z nim głęboki pokłon

głowy (patrz pokłon prosty większy) w stronę krzyża, następnie w stronę celebransa. Teraz odkłada mszał.

29. Gdy jest taki zwyczaj, ministrant prosi o błogosławieństwo, wypowiadając słowa *Jube domne benedicere* W przeciwnym razie od razu pomaga celebransowi przy zdejmowaniu szat liturgicznych. W tym wypadku całuje stulę, manipularz i humerał zaraz po ich otrzymaniu. Gdy nie ma zakrystianina, sprzęta teraz paramenty. Po zdjęciu szat, w których służył powinien udać się do kościoła i odprawić dziękczynienie.

3.2.1. O KOMUNII ŚWIĘTEJ MINISTRANTA

30. Jeśli jest rzeczą pewną, że jedynie ministrant będzie przystępował do Komunii św., powinien poinformować o tym celebransa, aby ten dodatkowo przygotował na patenie małą hostię dla ministranta. Gdy celebrans spożyje Przenajdroższą Krew, ministrant robi średni pokłon i odmawia *Confiteor*.

31. Kiedy celebrans odmawia *Indulgentiam*, ministrant wyprostowuje się, czyni znak krzyża i odpowiada na końcu *Amen*. Następnie wstaje i udaje się, tak jak podczas podniesienia, na stopień najbliższy suppedaneum cokolwiek na prawo od środka, gdzie klęka. Tu przyjmuje Ciało

Pańskie, wstaje, udaje się do kredencji i służy z winem i wodą, postępując tak, jak to było wyżej (3.2) opisane.

3.2.2. O KOMUNII ŚWIĘTEJ WIERNYCH

32. Gdy celebrans zbiera za pomocą pateny cząsteczki z korporалу, ministrant wstaje, idzie do kredencji, gdzie bierze patenę. Następnie wraca z nią na swoje miejsce na stronę epistoły i klęka na najniższym stopniu lub posadzce. Gdy celebrans spożyje Przenajdroższą Krew ministrant robi średni pokłon i odmawia *Confiteor*.

33. Kiedy celebrans odmawia *Indulgentiam* ministrant wyprostowuje się, czyni znak krzyża i odpowiada na końcu *Amen*. Gdy sam nie przyjmuje Komunii św., zostaje na swoim miejscu. W przeciwnym wypadku wstaje i udaje się, tak jak podczas podniesienia, na stopień najbliższy suppedaneum cokolwiek na prawo od środka, gdzie klęka. Tu przyjmuje Ciało Pańskie, wstaje i poprzedza celebransa do balasek, gdzie służy z pateną, stojąc po jego prawej stronie. Po skończonym rozdawaniu Komunii św. oddaje celebransowi patenę i, poprzedzając go, idzie do ołtarza. Gdy celebrans wstępuje na stopnie podnosi albę, a następnie klęka na najniższym stopniu lub posadzce. Po zamknięciu tabernakulum udaje się do kredencji i służy z

winem i wodą, postępując tak, jak to było wyżej (3.2) opisane.

3.3. POSŁUGIWANIE PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ ŻAŁOBNEJ

34. Przy posługiwaniu do żałobnej Mszy św. czytanej ministrant postępuje w sposób, jaki został opisany powyżej. W sposobie posługiwania do Mszy św. żałobnej zmienia się jedynie kilka następujących rzeczy:

- Przy ołtarzu opuszcza się wszelkie pocałowania.
- W modlitwach u stopni ołtarza opuszcza się Psalm *Judica me...* A więc po antyfonie *Introibo ad altare Dei...* kapłan mówi od razu *Adiutorium nostrum...*
- Nie żegnamy się przy introicie, kapłan czyni wtedy znak krzyża nad mszałem.
- Podczas *Agnus Dei* nie uderzamy się w piersi.
- Zamiast *Ite missa est* kapłan, zwrócony twarzą do ołtarza, wypowiada słowa *Requiescant in pace*. Ministrant odpowiada *Amen*.
- Kapłan nie udziela błogosławieństwa.

3.4. POSŁUGIWANIE PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ WOBEC WYSTAWIONEGO PRZENAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU

35. We Mszy św. wobec wystawionego Przenajświętszego Sakramentu ministrant postępuje tak, jak zostało to opisa-

ne powyżej (podobnie jak w przypadku Mszy św. żałobnej), z uwzględnieniem następujących zmian:

- Przy ołtarzu opuszcza się wszelkie pocałowania.
- Ministrant nie porusza dzwonkiem przy wyjściu z zakrystii.
- Przychodząc przed Mszą św. przed ołtarz i odchodząc od niego po Mszy św. ministrant przykłęka na obydwa kolana. Podczas Mszy św. jednak, gdy przechodzi przez środek, przykłęka na jedno kolano.
- Przy *Lavabo* celebrans schodzi na posadzkę, zwrócony twarzą do ludu i tam ministrant mu służy z wodą.
- Przed i po każdym wejściu na stopnie czy suppedaneum ministrant robi przykłonienie.

3.5. POSŁUGIWANIE DWÓCH MINISTRANTÓW PRZY MSZY ŚW. CZYTANEJ ZWYKŁEJ

36. Przy posługiwaniu dwóch ministrantów obowiązuje powyżej opisany sposób służenia (3.2). W niniejszej instrukcji opisane są jedynie zmiany, wynikające z pojawienia się dodatkowego ministranta.

37. W Mszy św. czytanej może służyć jeden ministrant. Jednak nieraz Msza czytana odprawiana jest uroczyściej niż zwykle (Msza niedzielna, Msza szkolna, itd.). W takich przypadkach, kiedy Msza czytana zastępuje Mszę uroczystą, dozwolone jest posługiwać dwóm ministrantom. Ci

ministranci powinni zgadzać się wzajemnie ze sobą w ruchach, pokłonach, znakach Krzyża.

38. W zakrystii ministranci ustawiają się: pierwszy (M1) po prawej, drugi (M2) po lewej stronie celebransa i pomagają mu przy ubieraniu szat liturgicznych tak, jak to zostało opisane wyżej. Po oddaniu wraz z celebransem głębokiego pokłonu w stronę Krzyża wychodzą z zakrystii, poprzedzając celebransa na ok. dwa, trzy kroki. Przed wejściem do kościoła M2 podaje wodę święconą najpierw celebransowi, a następnie drugiemu ministrantowi. Po wejściu do kościoła porusza lekko dzwonek, dając znak wiernym.

39. Po przybyciu przed ołtarz ministranci rozchodzą się tak, aby między nimi mógł stanąć przy ołtarzu celebrans. M1, stojący po prawej stronie, odbiera biret i tylko on wchodzi wraz z celebransem po stopniach ołtarza, trzymając w rękach mszał oraz biret. M2, stojący po lewej stronie, pozostaje na miejscu i stojąc, podnosi albę celebransa. Odpowiadając celebransowi na modlitwy, ministranci nie wyprzedzają jeden drugiego.

40. Po przeczytaniu epistoły, M1 przenosi mszał na drugą stronę. Niosąc mszał, robi przyklęknięcie na środku przed ołtarzem, następnie wstępuje na stronę ewangelii pomiędzy lewym ministrantem a ołtarzem. Następnie postępuje tak, jak zostało to podane w powyższych opisach.

41. Po słowach *Oremus* przed ofiarowaniem obydwaj schodzą się w środku przed ołtarzem, przyklękają przed stopniami ołtarza, obracają się twarzami do siebie i udają do kredencji. M1 dzwoni, a następnie obydwaj usługują celebransowi z wodą i winem. Na *Lavabo* M1 trzyma ręczniczek, a M2 ampułkę z wodą i tackę.

42. Po *Lavabo* obydwaj idą przed środek ołtarza, M1 niesie ze sobą dzwonki, robią razem przyklęknięcie i rozchodzą się na swoje miejsca przed stopniami ołtarza po prawej i lewej stronie. Dzwonieniem zajmuje się M1. Podczas podniesienia służą tak, jak to zostało wyżej opisane (3.2), przy czym obydwaj podtrzymują celebransowi ornat.

43. Gdy celebrans zbiera za pomocą pateny cząsteczki z korporału, M1 wstaje, idzie do kredencji, gdzie bierze patenę. Następnie wraca z nią na swoje miejsce na stronę. Gdy celebrans spożyje Przenajdroższą Krew, obydwaj robią średni pokłon i odmawiają razem *Confiteor*. Kiedy celebrans odmawia *Indulgentiam*, ministranci wyprostowują się, czynią znak Krzyża i odpowiadają razem na końcu *Amen*. Jeśli żaden z nich nie przyjmuje Komunii św., pozostają na swoim miejscu. W przeciwnym wypadku, gdy przynajmniej jeden z nich przystępuje do Komunii św., obydwaj wstają i udają się, tak jak podczas podniesienia, na stopień najbliższy suppedaneum cokolwiek na prawo i

lewo od środka, gdzie klękają. Po przyjęciu Ciała Pańskiego, M2 wstaje i poprzedza celebransa do balasek, gdzie służy z pateną, stojąc po jego prawej stronie. M1 wstaje dopiero, gdy celebrans się oddali i wtedy wraca na swoje miejsce po stronie epistoły, zachowując się analogicznie do podniesienia. Po skończonym rozdawaniu Komunii św. M2 oddaje celebransowi patenę i, poprzedzając go, idzie do ołtarza. Ustawiając się po stronie, gdy celebrans wstępuje na stopnie, podnosi albę, a następnie klęka na najniższym stopniu lub posadzce.

44. Po zamknięciu tabernakulum M1 udaje się do kredencji i posługuje z winem i wodą. M2 czeka w tym czasie na swoim miejscu przed stopniami ołtarza. Gdy M1 polewa palce kapłana wodą M2 przechodzi na stronę ewangelii, wchodzi na suppedaneum, bez pokłonów chwyta pulpity z mszałem i, obróciwszy się przez prawe ramię przenosi go na stronę lekcji. Następnie obróciwszy się przez prawe ramię udaje się w stronę kredencji, gdzie czeka na niego M1, po tym jak odłożył ampułki. Obydwaj udają się do środka przed ołtarz, przyklękają przed stopniami ołtarza i rozchodzą się na swoje miejsca.

45. W zakrystii po Mszy św. stają po prawej i lewej stronie celebransa - cokolwiek za nim - i oddają wraz z nim ukłon

w stronę Krzyża, a następnie do celebransa. Po czym postępują tak, jak to zostało wyżej opisane.

3.6. POSŁUGIWANIE DWÓCH MINISTRANTÓW I TURYFERARZA W MSZY ŚW. ŚPIEWANEJ.

cdn.

